

MEDIÁLNÍ BOJIŠTĚ

Občan „šedé zóny“ sice znal z ulice „vlasatce“, ale o ka-pele The Plastic People of the Universe jaktěživ neslyšel. Během druhé poloviny roku 1976 ale stojatý mediální prostor ožil procesy s „odpudivými hašišáky“. Podobnou intenzitu propagandy veřejnost naposledy zažila v roce 1969 v souvislosti s násilným potlačením srpnových protestů.

Stránky Rudého práva,³³⁰ Svobody,³³¹ Mladé fronty,³³² ale i Mladého světa³³³ přinášely znepokojivé zprávy ohledně „zkažené“ mládeže. Pozadu nezůstaly televize a rozhlas.³³⁴ Protispolečenské živly, příživníci, narkomani, alkoholici a recidivisté tehdy plnili novinové titulky.

Součástí kampaně se stal známý „dokument“ *Atentát na kulturu*, odvysílaný v červnu 1977. Tendenční a nutno dodat zoufale hloupé zobrazení skupin Plastic People a DG 307 se nejen minulo účinkem, ale mělo na mladé lidi zcela opačný efekt.

Tehdy dospívající Petr Kadlec z Dolních Kounic se o pár let později stal výraznou postavou jihomoravského undergroundu: *Tento propagandistický pořad byl pro nás velice silný zážitek. Říkali jsme si, kudla, to je něco, s touhle partou bychom se chtěli znát. [...] Režim si chtěl v roce 1977 upevnit moc a tím chtěl říct: Podívejte se, jsou to špinaví*

³³⁰ Odsouzení výtržníků, *Rudé právo*, 24. 9. 1976. Na lavici obžalovaných výtržníci, *Rudé právo*, 25. 9. 1976.

³³¹ Další bublina splaskla, *Svoboda*, 27. 9. 1976.

³³² Výtržnost, která se ocitla před soudem, *Mladá fronta*, 16. 10. 1976.

³³³ Případ Magor, *Mladý svět*, 3. 12. 1976.

³³⁴ MACHOVEC, Martin – NAVRÁTIL, Pavel – STÁREK ČUŇAS, František: „Hnědá kniha“ o procesech s českým undergroundem, s. 211–213, s. 233.

*narkomani, máničky, kteří dělají atentát na kulturu. A pak ještě v Mladém světě vyšel medailonek dehonestující Magora. To všechno na nás mělo dopad úplně opačný. Od té doby jsme začali pátrat, jak bychom se mohli k lidem okolo Plastiků dostat.*³³⁵

Vladimír Drápal z opačného konce republiky, Loun, byl po zhlédnutí „dokumentu“ tázán svým otcem, vojákem z povolání: *Tak co tomu, Vládo, říkáš?* Odpověď jej „nepotěšila“: *To je vono, to chci bejt.*

O pětatřicet let později Drápal vzpomínal: *Ti chlapíci mi byli najednou neskutečně blízcí a skrz obrazovku jsem cítil, že není všechno úplně ztraceno, pokud ještě v téhle zemi takoví lidé existují. Do té doby jsem o nich neměl potuchy, jen někde hluboko jsem doufal, že jsou.*³³⁶

Pravděpodobně nejznámější vyobrazení undergroundu přinesl televizní seriál *30 případů majora Zemana*, konkrétně díl *Mimikry* s legendárním songem *Bič boží*. Natáčení probíhalo pod dohledem samotného ministra vnitra Obziny, který poskytl poradce z tiskového odboru Federálního ministerstva vnitra. Podplukovníci Vlastislav Kroupa,³³⁷ Adolf Gruber, František Kruml a Jiří Čermák spolupracovali na scénáři, pomáhali s výběrem témat apod.³³⁸

³³⁵ DENČEVOVÁ, Ivana – STÁREK ČUŇAS, František – STEHLÍK, Michal: *Tváře undergroundu*, s. 161–162.

³³⁶ Tamtéž, s. 182.

³³⁷ Kroupa byl v 50. letech náčelníkem sekretariátu Velitelství StB, mnohé případy a metody poznal velmi důvěrně. Poté se věnoval historii SNB a na dané téma vydal několik publikací.

³³⁸ RŮŽIČKA, Daniel: *Major Zeman. Zákulisí vzniku televizního seriálu*. Praha 2005, s. 40–41.

Bič boží nenapsal Mejla Hlavsa, ale režisér Jiří Sequens, jemuž se stal inspirací biblický text. Kdo jej nazpíval, nevíme.³³⁹ Pro nás je ale zajímavé, že Sequens měl k dispozici vyšetřovací materiál z Rudolfova. Na základě podoby odsouzeného Františka Češky byl vytvořen předobraz fetácké androšské trosky v podání Jiřího Lábusa (jako jeden z mála se po listopadu 1989 za svoje angažmá v „*Zemanovi*“ omluvil).

Třešničkou na dortu po skončení seriálu měla být Sequensova „nenasytnost“, za niž byl kritizován svými kolegy, jelikož si pro sebe nárokoval co největší profit z celého „díla“. Údajně měl žalovat televizi, protože u jeho jména nebyl uváděn titul národní umělec, dále pak prorektora Akademie múzických umění JUDr. Oldřicha Železného a Jiřího Procházku³⁴⁰ za porušování autorských práv a nakonec samotného autora námětu, plukovníka Jana Kováře³⁴¹ z tiskového odboru Federálního ministerstva vnitra.³⁴²

Jak celá kauza dopadla, nevíme, ale fakt je, že již během natáčení probíhaly konflikty ohledně honorářů mezi Sequensem a autory (z jejichž děl jednotlivé díly

³³⁹ Tamtéž, s. 61.

³⁴⁰ Ing. Jiří Procházka, zaměstnanec Ústřední redakce armády, bezpečnosti a brannosti Čs. televize, byl hlavním dramaturgem seriálu. DVOŘÁKOVÁ, Jiřina: Jak se točil seriál „Třicet případů majora Zemana“, *Sborník Archivu ministerstva vnitra*, č. 1, 2003, Odbor archivní a spisové služby MV ČR, Praha 2003, s. 92.

³⁴¹ Jan Kovář, náčelník tiskového odboru sekretariátu FMV, později náčelník 4. odboru IX. správy FMV, je považován za autora ideového námětu. Tamtéž.

³⁴² ABS, f. Situační zprávy FMV, i. j. 45, karton číslo 103, zde Zpráva z 26. 2. 1980.

vycházely), přizvanými k natáčení, tak hlavním dramaturgem Procházkou.³⁴³

Státní bezpečnost dále zaznamenala, jak si Sequens pochvaloval natáčení na Kubě (považoval je za dovolenou), kam s ním odjela celá rodina, jelikož do výrobního štábu „propašoval“ svoji ženu i syna.

Na základě hotového materiálu³⁴⁴ pak hodlal natočit celovečerní film *Stalo se v Bella Vista*, za což očekával honorář ve výši 90 tisíc Kčs.³⁴⁵ Rovněž měl říci, že jako národní umělec mohl takto snadno vydělávat peníze, jelikož kritiky ze strany Filmového studia Barrandov se neobával, neboť vše se dělo za klidného mlčení oddělení kultury ÚV KSČ a vedení Čs. filmu.³⁴⁶

Film jak známo skutečně vznikl, ale pod trochu jiným názvem (paradoxně stejným, pod nímž se vysílal v rámci seriálu), *Rukojmí v Bella Vista*. Jednalo se o další z řady normalizačních perel na téma zápasu socialistického tábora „míru“ a válkychtivého, imperialistického Západu, což s ohledem na dobu svého vzniku (1979) získalo zajímavé konotace s ohledem na invazi Sovětského svazu do Afghánistánu, znamenající další gradaci studené války.

Pro silový resort se v případě Sequensovy „nenasytnosti“ (navíc dobře využitelné proti němu samému) jednalo

³⁴³ DVOŘÁKOVÁ, Jiřina: Jak se točil seriál „Třicet případů majora Zemana“, s. 94.

³⁴⁴ Jednalo se o díly *Poselství z neznámé země* a *Rukojmí v Bella Vista*.

³⁴⁵ Filmování na Kubě chtěl Sequens rovněž využít pro natočení exteriérů dalšího celovečerního filmu *Princ za všechny peníze* (pracovní název), což mu ale nebylo umožněno. DVOŘÁKOVÁ, Jiřina: Jak se točil seriál „Třicet případů majora Zemana“, s. 94.

³⁴⁶ ABS, f. Situační zprávy FMV, i. j. 46, karton číslo 103, zde Zpráva z 16. 4. 1980.

o podružné marginálie. Federální ministr vnitra Obzina byl doslova nadšen úspěchem seriálu u široké veřejnosti, přičemž u mladého publika „bodovaly“ zejména „undergroundové“ *Mimikry*, jeden z nejsledovanějších děl vůbec. Jak se ale záhy ukázalo, byl to gól do vlastní branky.

Na počátku července roku 1981 se u federálního ministra vnitra konala porada s jeho náměstkyní. Předmětem byla situace v řadách mládeže. Po úvodních frázích, konstatujících, jak většina mladých sleduje cestu socialismu, se přešlo k podstatě. Navzdory veškerým represím a pronásledování „úpadkové“ hnutí underground stále negativně ovlivňovalo „řádnou“ mládež. Dělo se tak prostřednictvím „závadové“ hudby, na prvním místě zakázanou skupinou The Plastic People of the Universe.

Dalším tématem jednání se stal „*Major Zeman*“, konkrétně díl o „undergroundu“: *Členy hudební skupiny představovali alkoholici, narkomani a další kriminálně závadové osoby. V průběhu děje došlo k opakovanému vystoupení uvedené hudební skupiny, která ve stylu underground hrála skladbu „Bič boží“, která byla ideově jednoznačně závadová. Bylo zjištěno, že skladba „Bič boží“ vyvolala mezi mládeží spontánní, avšak pozitivní ohlas. Při repríze uvedeného pořadu došlo k jejímu hromadnému nahrávání a rozšiřování v prostředí studentů středních škol.*³⁴⁷

Rudolfov, jehož protagonisté se stali předlohou pro normalizační seriál, inspiroval i Egona Bondyho. Podzemní básník jej sice zaspal, ale krátce po „budějovickém

³⁴⁷ ABS, přírůstek fondu Federální správa VB, přírůstek číslo 642B, balík číslo 2, zde Podklady X. správy k materiálu „Rozbor kriminální trestné činnosti v ČSSR zejména pokud jde o mládež“, projednané na poradě ministra vnitra ČSSR s náměstkyní dne 2. 7. 1981.

masakru“ sepsal vlastní interpretaci, určenou výhradně undergroundu, z níž je patrná dobová znalost rozličných fám šířených režimem: *účastníci koncertu posléze svázali hostinského, sami si čepovali pivo, tancovali všichni nazí, trhali si šaty a hráli hru, kdo z nich (šatů) sváže nejdelší šňůru, hráči vystupovali v uniformách SS, do bubnů bubnovali chcíplými krysami, zařizli na pódiu několik kohoutů, srali na společnou hromadu uprostřed sálu, prováděli tam skupinovou soulož, ušlapali za pravého poledne u kašny na náměstí v Českých Budějovicích příslušníka Bezpečnosti [...]*

*Účastníci nekonaného koncertu však ještě nadto: skákali ze střechy věže na náměstí, jezdili s lokomotivou po ulicích města, pili naftu přímo z čerpadel, koulovali se, stavěli sněhuláky, navzájem se jedli, přeměňovali se ve zvěř, létali v autobuse nad Českými Budějovicemi, vypnuli veřejné osvětlení a svítili polární září, onanovali na veřejném záchodku, zpívali Nad Tatrou sa blýská, obtěžovali stařečky, vyloupili místní školu, poslali telegram Mao Ce-tungovi, chodili po oblacích, vypálili raketu na Měsíc a předčasně slavili Měsíc československo-sovětského přátelství, který má být až v listopadu. [...]*³⁴⁸

Jihočeští funkcionáři referovali o zásahu v duchu Bondyho prózy (v celostátních sdělovacích prostředcích neproběhla o Rudolfovu ani zmínka). Příznačné je v tomto případě hlášení náčelníka českobudějovické správy SNB, plukovníka Macha, na X. správu. Akci popsal jako organizované shromáždění „vlasatců“, vykřikujících protisocialistická hesla, urážejících představitele státu, přičemž se zdravili nacistickým pozdravem.³⁴⁹ Jediným relevantním

³⁴⁸ BONDY, Egon: *Mnišek. Vylitý nočník*. Akropolis, Praha 2008, s. 13–14.

³⁴⁹ ABS, f. J 1–1, i. j. 101, zde Činnost KS SNB České Budějovice od XIV. sjezdu, 1971–1975.

dobovým dokumentem se stal text Dany Němcové, šířený v době komunismu jako samizdat.³⁵⁰

Zdaleka největší dehonestace undergroundu, mnohonásobně převyšující i „*Majora Zemana*“, se odehrála až po revoluci, v listopadu 2007. Pocházela od Oldřicha Lachouta, bývalého příslušníka Obvodního oddělení Veřejné bezpečnosti Suché Vrbné.

Na konci března roku 1974 se v Rudolfově, dle jeho slov, dály hrůzné, stěží představitelné věci: *Veřejně se zde souložilo a nepomohly ani výzvy příslušníka Veřejné bezpečnosti, který zde byl služebně přítomen, aby páry šly souložit někam do ústraní. Zfetované dívčiny naopak na něj pokřikovaly, ať si počká, že si to rozdají i s ním. [...]*

Při samotném koncertu skutečně dementních členů kapely Plastic People, která neměla a nemá nic společného s lidskou kulturou a pouze z politických pozic je dnes vydávána za něco skvělého, bubeník bušil do bubnu chciplou krysou, kterou držel za ocas, zpěvák skupiny před mikrofonem podřezával živého kohouta.

Při zásahu jednotky SNB bylo následně zjištěno, že 98 % osob na koncertu – většina zfetovaných „trávou“ a toluenem, jsou děti členů nomenklatury KSČ z Prahy – tedy těch, co po listopadu 1989 položili legitimace KSČ a začali s vervou vlastní zlodějům privatizovat a tunelovat. Směšné pokuty ve výši 500 až 1000 Kčs jezdili tito lidé v té době v luxusních automobilech z Tuzexu platit na Městský národní výbor Rudolfov.³⁵¹

Vadou na kráse bombastického „svědectví“ je skutečnost, že Lachout v Rudolfově vůbec nebyl, jelikož toho

³⁵⁰ NĚMCOVÁ, Dana: *Rudolfov*.

³⁵¹ Jak to bylo „opravdu“ s Plastic People, <https://legacy.blisty.cz/art/37066.html>, podle stavu ke dni 17. 11. 2019.

dne nesloužil.³⁵² Podle svých slov se však na Ameriku vypravil v civilu.³⁵³ Pokud by tomu tak bylo, procházel by jak vyšetřovacím, tak trestním spisem, v němž by byla zachycena jeho výpověď. Nic takového se ale nestalo.

Fotografie a film z „místa činu“ navíc dokazují, že v sále „Ameriky“ se nic z výše uvedeného nestalo. Mladí lidé toliko stáli a v klidu vyčkávali koncertu „Plastiků“. Taktéž další Lachoutova tvrzení náleží do říše snů (děti vládnoucí nomenklatury, luxusní vozy či směšné pokuty).³⁵⁴

Zatímco v roce 1973 „nikdo“ kapelu neznal, o tři roky později její jméno rezonovalo napříč společností. Vratislav Brabenec, saxofonista „Plastiků“, se později vyjádřil v tom smyslu, že jim komunisté udělali tu nejlepší možnou reklamu, a ještě k tomu zadarmo.³⁵⁵

³⁵² Lachout byl ve službě až na druhý den, 31. 3. 1974, kdy dohlížel na dopravu, kontroloval civilní osoby, uzavírací dobu v pohostinstvích apod. ABS, f. Obvodní správa Sboru národní bezpečnosti, zde Kniha služeb Obvodního oddělení Veřejné bezpečnosti Lišov.

³⁵³ Jeho jméno nefiguruje v seznamu příslušníků Veřejné bezpečnosti, kteří zasahovali v Rudolfově, kde byl z Obvodního oddělení VB Suché Vrbné přítomen pouze Jaroslav Leiš. ABS, f. J 3, i. j. 109, zde Shromáždění a výtržnosti „vlasatců“ v obci Rudolfovo dne 30. 3. 1974.

³⁵⁴ Tehdy dvacetiletá Marcela Papežová musela zaplatit, stejně jako její manžel, 300 Kčs, přičemž vydělávala 900 Kčs (hrubého) za měsíc. Petr Čtvrtník, jeden z organizátorů koncertu, byl pokutován 500 Kčs, což byla takřka polovina jeho čistého platu. ABS, f. H2 – 1, i. j. 551, zde Zápis z jednání komise pro ochranu veřejného pořádku při Městském národním výboru v Rudolfově, která zasedala od 12. do 17. 5. 1974 a poté od 24. 6. do 28. 6. 1974.

³⁵⁵ Nejlepší reklamu nám dělala StB, říkají Plastici. In: http://www.rozhlas.cz/plus/zaostreno/_zprava/1394378 (podle stavu ke dni 17. 11. 2019).